MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
MARK CHETCUTI

Seduta tad-19 ta' Jannar, 2012

Referenza Kostituzzjonali Numru. 26/2011

Il-Pulizija

vs

Stephen Buhagiar

Il-Qorti,

Rat ir-referenza kostituzzjonali tal-25 ta’ Mejju 2011 tal-Qorti tal-Magistrati bhala Qorti ta’ Gudikatura Kriminali fl-atti tal-Akkuza numru 810/2009 kontra Stephen Buhagiar;

Rat l-atti kollha inkluz ir-risposta tal-Kummissarju tal-Pulizija tas-16 ta’ Gunju 2011 u xiehda moghtija;

Rat li r-referenza kostituzzjonali thalliet ghas-sentenza ghad-19 ta’ Jannar 2012.

Ikkunsidrat

Stephen Buhagiar ilmenta minn nuqqas ta’ assistenza legali meta kien qed jigi interrogat mill-Pulizija u rrilaxxja stqarrija u dan kien lesiv ghad-drittijiet fundamentali tieghu. Ghalhekk il-Qorti tal-Magistrati bhala Qorti ta’ Gudikatura Kriminali rreferiet il-kwistjoni lill-Prim’Awla tal-Qorti Civili.

Il-Kummissarju tal-Pulizija irrisponda illi r-rikorrenti ma specifikax liema artikolu tal-kostituzzjoni jew tal-konvenjoni gie lez fil-konfront tieghu u ghalhekk din il-Qorti ma tistax tippronunzja ruhha jekk l-artikolu ma jigix specifikat.

Il-Kummissarju tal-Pulizija pero illimita ruhu fil-mertu ghall-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar smigh xieraq sakemm ir-rikorrenti ma jindikax xi artikolu iehor.

In sintesi l-argumenti tal-Kummissarju tal-Pulizija huma:
1. Li ma hemmx dritt fundamentali ghal assistenza legali fi stadju bikri tal-procedura izda biss meta jigi akkuzat b’reat kriminali.
2. Li t-test ta’ smigh xieraq ghandu jsir b’referenza ghat-totalita tal-proceduri mehudin kontra persuna u mhux jigi kunsidrat mument wiehed f’izolazzjoni.
3. Li f’dan il-kaz partikolari r-rikorrent mhux jallega illi gie mgieghel jaghti l-istqarrija u li qabel u wara l-istqarrija saru twissijiet lir-rikorrent effett taghhom ma kienx obbligat jitkellem jekk ma xtaqx.

Jirrizulta lil din il-Qorti b’referenza ghall-ewwel eccezzjoni tal-Kummissarju tal-Pulizija, illi r-referenza kostituzzjonali ma tindikax taht liema artikolu tal-kostituzzjoni qed jintalab gudizzju minn din il-Qorti. Tirreferi biss ghall-ilment li r-rikorrenti ma kellux assistenza legali waqt l-interrogatorju fid-depot. Jidher mill-atti pero illi r-referenza tal-Qorti tal-Magistrati saret wara rikors ta’ Stephen Buhagiar fit-30 ta’ Awwissu 2011 (fol. 438 tal-atti kriminali) fejn l-ilment hu car u jirreferi ghall-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja.

Ma saret ebda talba mir-rikorrent li qed jallega ksur taht xi artikolu iehor u ghalhekk din il-Qorti ser tillimita l-konsiderazzjoni taghha in konnessjoni ma’ dan l-ilment b’referenza ghall-artikolu 6 tal-Konvenzjoni ghalkemm din il-Qorti fil-futur tistieden lill-Qorti referenti li tispecifika taht liema artikoli tal-Kostituzzjoni jew Konvenzjoni Ewropea qed jigi allegat ksur biex din il-Qorti jkollha kjarezza dwar dak li qed jigi riferit lilha u jigu evitati dewmien fil-proceduri minhabba indoli legali li jinsorgu minn tali nuqqas.

Jigi rilevat ukoll illi r-referenza ssemmi ’stqarrija’ pero jirrizulta illi Stephen Buhagiar ghamel zewg stqarrijiet tal-Pulizija t-tnejn fis-7 ta’ April 2009 wahda fl-10.00am u l-ohra fil-11.50am. Din il-Qorti hi konvinta illi l-verbal tal-Qorti tal-Magistrati jindika ’stqarrija’ bi svista billi l-istqarrijiet saru fl-istess jum ftit hin wara xulxin u t-tieni wahda tkompli fejn halliet l-ewwel wahda.

Din il-Qorti jidhrilha illi r-referenza ghandha tinkorpora talba ghal gudizzju fuq iz-zewg stqarrijiet billi kif inghad it-tieni wahda li saret ftit wara l-ewwel wahda kienet tkomplija tal-ewwel wahda u l-istess rikorrenti fl-affidavit tieghu f’din l-istanza jirreferi ghaz-zewg stqarrijiet bhala lesivi tad-dritt fundamentali tieghu ghal smigh xieraq.

Maghluq ghalhekk din il-parti kjarifikatorja ta’ dak li fuqu din il-Qorti gie mitlub il-gudizzju taghha, hu opportun jigi precizat dak li qed jigi allegat bhala lesiv ghad-drittijiet fundamentali ta’ Stephen Buhagiar.

Stephen Buhagiar qed jilmenta semplicement illi hu rrilaxxja stqarrijiet bla ma nghata d-dritt li jikkunsulta ma’ avukat ta’ fiducja tieghu. Hu kien gie arrestat u interrogat mill-Pulizija l-ghada, cioe fis-7 ta’ April 2009 fejn l-istess Stephen Buhagiar irrilaxxja zewg stqarrijiet in konnessjoni ma’ suspett ta’ tixhim ta’ ufficjal pubbliku.

Din il-Qorti tqis li l-allegazzjoni tar-rikorrenti issib rabta ma’ dak sancit fl-artikolu 6(3)(c) konguntivament mal-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem.

L-artikolu 6(3)(c) tal-Konvenzjoni Ewropeja jghid hekk:

(3) kull min hu akkuzat b'reat kriminali ghandu d-drittijiet minimi li gejjin:
(c) li jiddefendi ruhu personalment jew permezz ta' assistenza legali maghzula minnu stess ...

Jirrizulta pero mill-atti processwali illi qabel l-ghoti tal-istatement in kwistjoni Martin Dimech gie moghti is-segwenti twissija cioe 'm'intix obbligat li titkellem sakemm ma tkunx tixtieq li titkellem, imma dak li tghid jista' jingieb bi prova'. Inoltre wara li saret l-istqarrija Martin Dimech qabel iffirmaha tnizzlu l-kliem 'Din l-istqarrija ghamilha volontarjament, minghajr theddid, weghdi jew promessi ta' vantaggi. Hija l-verita u wara li qrajtha jiena stess, nistqarr li ma rrid inzied jew innaqqas jew inbiddel xejn minnha u naghzel li niffirma'.

Fl-ebda stadju ta' ebda procedura quddiem il-Qorti kriminali jew quddiem din il-Qorti ma sar xi lment dwar il-volontarjeta tal-istqarrija tant li anki l-Ispettur Gafa li xehed quddiem il-Qorti enfazizza li Stephen Buhagiar ghamel dawn l-istqarrijiet minghajr xkiel, theddid jew forza.

Din il-Qorti hadet konjizzjoni tad-decizjonijiet tal-Qrati Kostituzzjonali fil-kawzi **Il-Pulizija vs Mark Lombardi** deciza 12 ta' April 2011, **Il-Pulizja vs Esron Pullicino** deciza wkoll fit-12 ta' April 2011 u **Il-Pulizija vs Alvin Privitera** deciza fil-11 ta' April 2011. Dawn il-kawzi kienu kollha jitrattaw in principju l-istess ilment mressaq quddiem din il-Qorti.

Jidher li b'dawn it-tlett sentenzi gie stabbilit bla ebda ombra ta' dubju d-dritt ghall-assistenza legali anke fil-fazi qabel persuna tkun akkuzata formalment cioe anke waqt il-fazi li persuna tkun tinsab arrestata qabel tigi akkuzata. Dan id-dritt hu limitat bl-eccezzjonijiet li jaghti l-istess Kodici Kriminali u f'sitwazzjonijiet ta' necessita impellanti biss. Dan id-dritt japplika kemm qabel u wara d-dhul fis-sehh tal-emendi fil-Kodici Kriminali u kemm jekk l-arrestat ikun jew ma jkunx talab l-assistenza legali sakemm ma jkunx irrinunzja ghalih b'mod volontarju.

Dan id-dritt hu wiehed li ma jsibx eccezzjoni kemm ghall-eta, maturita, u fedina penali mtabba tal-arrestat, u anqas in-natura tal-akkuzi li eventwalment jingiebu kontrih.

Din il-Qorti mhix ser terga' tirrepeti dak li qalet b'mod dettaljat u ezawrjenti l-Qorti Kostituzzjonali (anki diversament kostitwita) fuq dak li jwassal ghal dan id-dritt u n-nuqqas ta' limitazzjoni ghalih. Qari ta' dawn is-sentenzi hu bizzejjed biex jaghraf li l-konkluzzjoni raggunta hi wahda fejn din il-Qorti ma thoss li ghandha tipprova ssib soluzzjoni ghal vertenza differenti minn dak deciz.

Ghal kompletezza pero din il-Qorti tirreferi ghal dak li din il-Qorti jidhrilha l-essenza ta' dan id-dritt kif spjegat fil-kawza **Il-Pulizija vs Mark Lombardi**:

L-appellati jikkontendu li d-dritt ta' assistenza minn avukat m'ghandux jittiehed wahdu f'izolament imma ghandu jigi kkunsdirat fit-totalita` tieghu fit-tmiem tal-process.

Fl-imsemmi kaz Salduz difiza simili kienet giet avvanzata izda l-Qorti warrbitha billi rragunat li:

“Article 6 - especially paragraph 3 – may be relevant before a case is sent for trial if and so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced by an initial failure to comply with its provisions” (Imbrioscia, cited above, § 36).

Qalet ukoll:

“In this respect, the Court underlines the importance of the investigation stage for the preparation of the criminal proceedings, as the evidence obtained during this stage determines the framework in which the offence charged will be considered at the trial” (Can v. Austria, no. 9300/81, Commission's report of 12 July 1984, § 50, Series A no. 96).

Fil-fehma ta’ din il-Qorti biex jigi dikjarat jekk hemmx lezjoni tad-dritt ghal smigh xieraq il-Qorti mhux necessarjament trid toqghod tistenna sakemm jintemm il-kaz kollu jew li jigi attwalment miksur xi dritt tal-akkuzat, imma jekk ikun hemm diga` ragunijiet bizzejjed li fuqhom il-Qorti tista’ taghmel dik id-dikkjarazzjoni ta’ lezjoni, hija ghandha tezamina l-lanjanza meta tigi sollevata. Kif tikteb Karen Reid fil-ktieb “A Practitioner’s Guide to the European Convention on Human Rights”, 3rd Edition page 70 “While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall”. Fil-fehma ta’ din il-Qorti n-nuqqas ta’ assistenza ta’ avukat fl-istadju ta’ investigazzjoni hu wiehed minn dawn ic-cirkostanzi billi jista’ jiddetermina “the framework in which the offence charged will be considered at the trial” (Can).

Ir-regola hi li l-Artikolu 6(1) jitlob li jkun hemm dritt ta’ avukat fl-istadju tal-investigazzjoni mill-pulizija, sakemm ma jigix pruvat li hemm ragunijiet impellenti ghaliex dan id-dritt ghandu jigi ristrett. Id-dritt ghal avukat hi r-regola, ir-restrizzjonijiet huma l-eccezzjoni.

Izda anke jekk ikun hemm ragunijiet impellenti ghal xi restrizzjonijiet, tkun xi tkun ir-raguni, dawn ir-restrizzjonijiet ukoll m’ghandhomx jippregudikaw id-drittijiet tal-akkuzat taht l-Artikolu 6.

Dan id-dritt tal-akkuzat ikun irrimedjabbilment pregudikat meta hu jirrilaxxa stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni maghmula meta ma jkunx assistit minn avukat u dawn listqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.

Ir-raguni tal-insistenza tal-Qorti Ewropea dwar dan id-dritt ghall-assistenza legali fl-istadju inizjali tal-investigazzjoni hija minhabba l-principju li hadd m’ghandu jinkrimina ruhu (kaz Cadder fuq surreferit para. 33) kif ukoll biex jinzamm bilanc bejn id-drittijiet tal-akkuzat u dawk tal-prosekuzzjoni. L-argument li altrimenti jkun difficli li l-pulizija tottjeni ‘conviction’ mhux fattur li ghandu jittiehed

inkonsiderazzjoni fit-thaddim ta' dan il-bilanc. Il-Pulizija ghandha ssib il-mezzi biex issolvi l-kazijiet li jkollha u mhux tiddependi fuq is-soluzzjoni assai facli ta' ammissjoni minn persuna investigata minghajr l-assistenza ta' avukat. …

"These principles, outlined in paragraph 52 above, are also in line with the generally recognised international human rights standards (see paragraphs 37-42 above) which are at the core of the concept of a fair trial and whose rationale relates in particular to the protection of the accused against abusive coercion on the part of the authorities. They also contribute to the prevention of miscarriages of justice and the fulfilment of the aims of Article 6, notably equality of arms between the investigating or prosecuting authorities and the accused. [53]

"At the same time, an accused often finds himself in a particularly vulnerable position at that stage of the proceedings…. In most cases, this particular vulnerability can only be properly compensated for by the assistance of a lawyer whose task it is, among other things, to help to ensure respect of the right of an accused not to incriminate himself". [54]

F'Malta l-procedura accettata dejjem kienet li stqarrija li ttiehdet minghand interrogat li ma jkollux l-assistenza ta' avukat fl-istadju bikri tal-investigazzjoni jew interrogatorju hi ammissibli. Din is-sistema ilha snin tigi segwita u ma gietx kontestata hlief dawn l-ahhar snin. Mill-bqija l-aktar li kienet tigi kkontestata kienet tkun il-volontarjeta` talistqarrija rilaxxjata. Bhala drittijiet, fost ohrajn, akkuzat kien jinghata l-'caution', kellu d-dritt ghas-silenzju u d-dritt li tal-familja jigu nfurmati bl-arrest tieghu wara certu hin (mhux mill-ewwel). Mill-bqija kien biss bl-Artikoli 355AT u 355AU tal-Kap. 9, introdotti bl-Artikolu 74 tal-Att III tal-2002, li emenda l-Kodici Kriminali, u li gew biss fis-sehh fl-10 ta' Frar 2010 bl-Avviz Legali 35 tal-2010, li ghall-ewwel darba nghata espressament dritt ta' access ghal avukat lill-persuna li tigi arrestata u dan taht il-kundizzjonijiet indikati fil-ligi.

Ma’ dan ghandu jizdied dak li ntqal fil-kaz **Salduz**:

“In order for the right to a fair trial to remain sufficiently “practical and effective” Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police.

“Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6.

“The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction”. Salduz [para 55].”

Jirrizulta lil din il-Qorti illi f’dawn l-istqarrijiet ir-rikorrenti ghamel ammissjonijiet koncernanti l-akkuzi migjuba kontrih. Apparti din l-istqarrija tressqu xi provi ohra mill-prosekuzzjoni in sostenn tal-imputazzjoni migjuba kontra Stephen Buhagiar.

Meta l-Qorti qiset illi l-istqarrija saret minghajr ma l-akkuzat kien assistit minn avukat jirrizulta li d-dritt tieghu ghal assistenza legali gie miksur u dan a tenur tal-artikolu 6(3)(c) tal-Konvenzjoni Ewropeja.

Normalment, l-imsemmi artikolu jinqara flimkien mal-artikolu 6(1) tal-istess Konvenzjoni. Dan jinghad ghaliex “the specific enumeration in the third paragraph for criminal proceedings does not imply that an examination for compatibility with the third paragraph makes an examination for compatibility with the first paragraph superfluous, since the guarantees contained in the third paragraph of Article 6 are constituent elements, inter alia, of the general notion of a fair trial. The enumeration of the third paragraph is not limitative in that respect, and it is therefore possible that, although the guarantees mentioned there have been satisfied, the trial as a whole still does not satisfy the requirements of a fair trial” (Van

Dijk, van Hoof, van Rijn, Zwaak _Theory and Practice of the European Convention on Human Rights_ (4th Edit, 2006), pag. 631).

Kif qalet pero l-Qorti fil-kawza **Il-Pulizija vs Pawlu Grech** (referenza Kost. 25/2011 deciza 3 ta' Novembru 2011) la darba stqarrija titiehed minghajr mal-persuna mistharrga jkollha jedd tikkonsulta ma' avukat titqies ksur tal-artikolu 6, ma jfissirx li l-istess procediment irid jitwaqqaf jew li t-tqieghed tal-istqarrija fl-atti tal-kawza jtabba l-process kollu.

L-istess Qorti pero fil-kawza fuq imsemmija ziedet hekk:

Illi hija l-fehma ta' din il-Qorti li, meta titressaq bħala prova quddiem qorti ta' ġudikatura kriminali stqarrija magħmula mill-persuna mixlija li tkun saret bi ksur tal-artikolu 6(3)(ċ) tal-Konvenzjoni, dik il-Qorti għandha s-setgħa u d-dmir li tqis dwar l-ammissibilita' ta' stqarrija bħal dik jew jekk għandhiex tibqa' tagħmel parti mill-inkartament li jkollha quddiemha u tislet l-effetti u r-riperkussjonijiet li dan jista' jkollu f'każ li dik tkun il-prova waħdanija li tressaq ilprosekuzzjoni fil-każ tagħha;

Fl-istess sens ipprovdiet **Il-Pulizija vs Esron Pullicino** (12.04.2011Kost.)

Il-provi f'din il-kawza juru illi l-imputat ma kellux l-opportunita li jkellem avukat qabel ghamel l-istqarrija jew f'xi waqt li kien mizmum fil-Kwartieri Generali tal-Pulizija. Ghalkemm kien hemm ligi li taghti jedd lill-imputat ghall-assistenza legali f'dawn ic-cirkostanzi, din ma kienitx ghadha in vigore u ghalhekk fid-dawl ta' dak li ntqal sar ksur tal-jedd fundamentali tal-imputat ai termini tal-artikolu 6(1) tal-Kap. 319.

In kwantu ghas-sottomissjonijiet tal-Avukat Generali u l-prosekuzzjoni, din il-Qorti ma tistax tqis il-caution qabel l-ghoti tal-istatement u l-volontarjeta tal-istatement maghmul bhala rimedju ghal ksur tal-jedd fundamentali.

Lanqas tista’ din il-Qorti ma tistharrigx l-ilment ghax il-proceduri kriminali ghadhom mhux mitmuma jew ghax saret fl-istadju li saret. Wara kollox dik li qed jigi mistharreg hu jekk il-fatt li l-imputat ta stqarrija lil Pulizija bla ma kellu assitenza legali hi lesiva tad-dritt tieghu taht l-artikolu 6(3)(c) u mhix jekk hemmx ksur tal-jedd ta’ smigh xieraq fil-qafas tal-process mehud kontrih. Il-kwistjoni migjuba quddiemha mehud f’din il-perspettiva ristretta tista’ u ghandha tigi rizolta minn din il-Qorti fl-istadju li tigi mitluba.

Decide

Ghalhekk din il-Qorti twiegeb ghar-referenza mghoddija lilha mill-Qorti Kriminali kif gej cioe taqta’ u tiddeciedi billi tiddikjara illi gie lez id-dritt ta’ Stephen Buhagiar kif sancit fl-artikolu 6(3)(c) b’rabta mal-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja kwantu ma kellux l-assistenza legali waqt l-istqarrija li ghamel lil Pulizija fil-fazi qabel gie akkuzat. Konformement ma’ dak hawn deciz tordna li l-proceduri kontra Stephen Buhagiar jitkomplew u thalli f’idejn il-Qorti Kriminali adita mill-kaz biex tevalwa din ic-cirkostanza hi u tizen il-provi mressqa quddiemha dwar l-akkuzi mressqin fil-konfront tieghu tenut in konsiderazzjoni dak li gie deliberat u deciz f’din is-sentenza. Ghalhekk tordna lir-Registratur sabiex ighaddu lura l-atti lill-Qorti riferenti sabiex dik il-Qorti tkun tista’ tiddisponi mill-kaz skond din is-sentenza.

L-ispejjez huma bla taxxa.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------